

VY_32_INOVACE_DEJ_DRD_02

Digitální učební materiál

Sada: Dějiny novověku

Téma: Třicetiletá válka

Autor: PhDr. Lenka Drdlová

Předmět: Dějepis

Ročník: 4. ročník VG

Využití: Prezentace určená pro procvičení a opakování učiva

Anotace: Materiál vychází ze vzdělávací oblasti Dějepis – dějiny novověku. Žák si zopakuje poznatky z tématu Třicetiletá válka a procvičí si je v závěrečném opakování.

Třicetiletá válka 1618 - 1648

příčiny:

- **rozpínavost** moci středověkých států a rodů (Habsburkové)
- **náboženský** konflikt, v jehož pozadí se skrývaly konflikty politické (katolíci X nekatolíci)
- střet **způsobů vlády** – **stavovský**
(protestanti chtěli omezit moc krále)
- **absolutismus**
(Habsburkové – všemocný král)
- myšlenky **renesance** (s důrazem na svobodu člověka) => egoismus a touha mít, vlastnit

- **Habsburkové + jejich spojenci**
 - rakouští a španělští Habsburkové
 - papež a katolická církev
 - Katolická liga – spolek katolické šlechty v Německu
- **neprátele Habsburků**
 - nejednotní
 - Protestantská unie – spolek nekatolíků v Německu
 - Nizozemí, Anglie, Dánsko, Švédsko, nekatolíci v českých zemích, Uhrách
 - Francie – ač byla katolická

etapy války

- 1618 – 1620 – česká
- 1621 – 1623 – falcká
- 1625 – 1629 – dánská
- 1630 – 1635 – švédská
- 1635 – 1648 – švédsko-francouzská

TŘICETILETÁ VÁLKA

- Území invazující proti Habsburkům
- Španělská Habsburkové
- Rakouská Habsburkové

0 500 km

- ① 1618-1620: Čechy - švédská válka
- ② 1625-1628: Bitva u Lützen, tzv. švédská válka
- ③ 1630-1632: Bitva u Breitenfeldu, tzv. švédská válka
- ④ 1636: Francouzská intervence do Španělské války
1642: Oblázaření Rouenu
1643: Francouzská okupace Rouenu
- ⑤ 1645-1648: Vypnutí švédů z Čech, francouzské vojsko

Obr. 1

válka česká

červen 1618 – sjezd nekatolických stavů v Praze

23.5.1618 – delegace vedená Jindřichem Matyášem Thurnem – na
Pražský hrad

- místodržící **Vilém Slavata** a **Jaroslav Bořita z Martinic**

defenestrace

- začíná **povstání českých nekatolických stavů proti Habsburkům**
 - vláda 30 direktorů (10 pánů + 10 rytířů + 10 měšťanů)
 - k odboji se připojila i Lužice, Slezsko, Morava a Uhry
- předpoklad pomoci ze zahraničí
- od protestantských knížat v Německu, dále od Anglie, Nizozemí a Saska - ti vytvořili spolek (Protestantská unie), v jejímž čele stál **Fridrich Falcký**

sněm zvolil za českého krále **Fridricha Falckého**

- očekávala se pomoc jak z Anglie, tak z Německa
 - **Ferdinand** měl oporu ve Španělsku a v Říšské katolické lize
- 1618 byla oslabena moc odboje - Anglie vyhlásila neutralitu
v Německu bylo uzavřeno příměří mezi katolíky a
protestanty
- **císařská vojska vstoupila do Čech**

8. listopadu 1620 se střetla s českými stavy v **bitvě na Bílé hoře**

- **Fridrich Falcký** po porážce prchá, „**zimní král**“
- stavovský odboj se s kapitulací rozpadl
- válka se přesouvá z Čech do Falce

- potrestání odboje
- **poprava** 27 účastníků odboje – **21.6. 1621 na Staroměstském náměstí**
- konfiskace majetku odsouzených (obořování Albrechta z Valdštejna)
- **1627 – Obnovené zřízení zemské** – nová ústava pro Čechy
- jediné povolené náboženství – katolické => hromadné **odchody** ze země (J. A. Komenský, Pavel Stránský, Václav Hollar)
- uzákonění dědičného práva Habsburků na český trůn
- zrovnoprávnění češtiny a němčiny
- 1628 – ústava pro Moravu

válka falcká

Fridrich Falcký

- se snažil zvrátit výsledek Bílé hory
- ztratil rodové državy v Říši (Horní Falc)
- dožívá v Nizozemí
- umírá v Anglii
- do roku 1632 používá titul **český král**

válka dánská

Dánsko - v čele protihabsburské opozice
(král **Kristián IV.**)

- protihabsburská opozice chtěla zamezit šíření vlivu Habsburků v říši, Kristián obdržel finanční podporu od Anglie, Francie a Nizozemí
- situace byla zpočátku tedy příznivá Dánsku
- císaře zachránil **Albrecht z Valdštejna**, který najal vojsko a ovládl německé území až k Baltu (tento úspěch Habsburků umožnil tvrdý postup v Čechách)

Albrecht z Valdštejna

- přestoupil z evangelictví na katolickou víru
- konfiskacemi získal velký majetek
- 1625 – Albrecht získává titul **generalisimus** = nejvyšší velitel habsburské armády
- část dánských vojsk pronikla Slezskem na Moravu a do Uher
- působili zde Habsburkům potíže, spojovali se s ostatními odpůrci Habsburků
- 1630 - císař na žádost německých knížat propouští **Albrechta z Valdštejna** ze svých služeb

Obr. 2

válka švédská

Obr. 3

- útok Švédů – král **Gustav Adolf II.**
+ Sasko + Braniborsko
- Švédové – lépe vyzbrojeni, postupovali rychle na jih Německa, které dobyli až do Bavorska
- **1631** – Sasové obsadili **Prahu** - císař opět povolal **Valdštejna**, ten přijal velení a vyhnal Sasy z Čech, boje převedl do Německa
- **1632** v bitvě u **Lützenu** padl **Gustav Adolf** – porážka Švédů
- nedůvěra císaře vůči **Albrechtovi**
- **1634 – zavražděn v Chebu**
- spiklenci proti Valdštejnovi byli odměněni; jeho majetek byl zkonfiskován a rozdroben

válka švédsko-francouzská

Obr. 4

- do boje vstupuje Francie (kardinál **Richelieu** – 1. ministr Ludvíka XIII.)
- Čechy byly místem bojů mezi oběma stranami
- **1639** generál **Báner** obléhal Prahu; později se boje přenesly z Čech na Moravu
- 1642 Švédové obsadili Olomouc, neovládli však Brno
- od roku 1644 probíhala jednání o míru
- **1645** - jedna z nejkrvavějších bitev třicetileté války - bitva u **Jankova** ve středních Čechách (zvítězili Švédové)
- **1648** švédský generál **Wrangel** dobyl Malou Stranu a Hradčany
- byl **vyloupen Pražský hrad a Rudolfínské sbírky odvezeny do Švédska** (a do Čech se nevrátily dodnes)

mírová jednání

1648 - ve Vestfálsku (Münster, Osnabrück) uzavřen **Vestfálský mír**

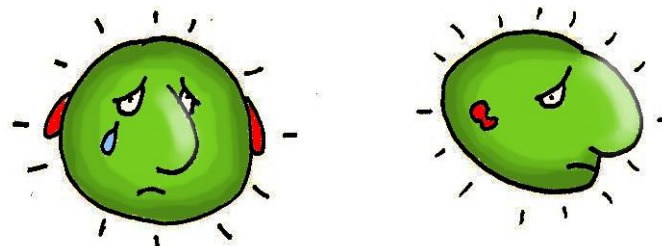
- **Habsburkové** nezískali převahu v Evropě (upevnili si postavení ve vlastních zemích)
- konec nadějí českého exilu (doufali v pomoc Švédska - návrat náboženských poměrů k r. 1618)
- Švédové nakonec podpořili obnovení poměrů k roku 1624
- posílení vlivu **Francie** (rozhodující vliv v Evropě)
 - hranice až u řeky Rýn, území Alsaska, Verdun, Mety, Toul
- posílení vlivu **Švédska** - pobřeží Baltu, ovládlo ústí Labe, Odry
- potvrzení nezávislosti **Nizozemí** a **Švýcarska**
- potvrzení roztržitosti **Německa** (nejsilnější německý stát – Braniborsko)

následky třicetileté války

- obrovské **hmotné škody**, vylidnění (25 - 33 %) - válka + mor
- **vylidnění** celých vesnic (vyrovnání počtu trvalo 150 let)
- **úbytek** produktivního obyvatelstva => připoutání sedláků k půdě (zákazy stěhování, studií, sňatků, více robot: 3 – 5 dní v týdnu)

„druhé nevolnictví“

- rozmach vojenského podnikání a později jeho úpadek (žoldnéřská armáda - výjimka: Švédsko)
- **úpadek** křesťanské morálky
- poslední konflikt vedený pod záštitou náboženské otázky
- **prohloubení rozdílů** mezi západní a východní Evropou

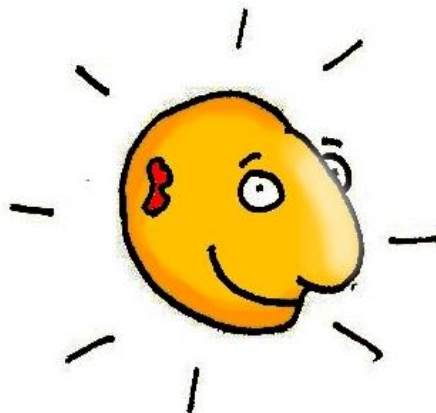
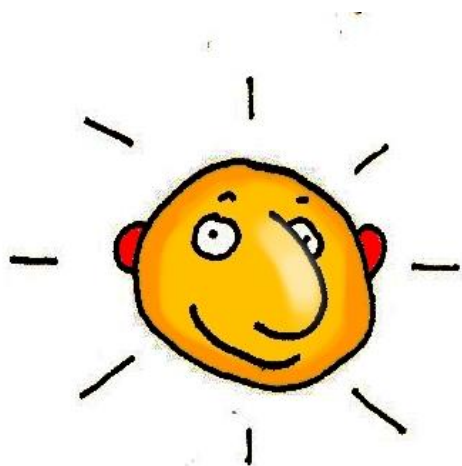
Obr. 5

Úkoly k procvičování:

- 1) Uved' příčiny rozpoutání třicetileté války.
- 2) Pomocí atlasu rozliš hlavní etapy války.
- 3) Uved' hlavní postavy v jednotlivých etapách války.
- 4) Které státy si posílily své postavení, které válkou naopak ztratily?

5) Jaké byly osudy Albrechta z Valdštejna?

6) Jak třicetiletá válka ovlivnila život prostých obyvatel?

Obr. 6

Zdroje:

- ČORNEJ, Petr. Dějepis 2: Středověk a raný novověk. 1. vyd. Praha: 2001, SPN. ISBN 80-7235-152-4.
- HARNA, Josef a Rudolf FIŠER. Dějiny českých zemí: Díl první – Od pravěku do poloviny 18. století. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-286-1.
- MANDELOVÁ, Helena. Novověk I: Dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia. 1. vyd. Praha: Kartografie, 2005. ISBN 80-7011-403-2.
- HORA-HOŘEJŠ, Petr. Toulky českou minulostí, Třetí díl: Od nástupu Habsburků (1526) k pobělohorskému stmívání (1627). 1. vyd. Praha: Baronet, 1994. ISBN 80-85621-97-5.
- HORA-HOŘEJŠ, Petr. Toulky českou minulostí, Čtvrtý díl: Od bitvy na Bílé hoře (1620) do nástupu Marie Terezie (1740). 1. vyd. Praha: Baronet, 1994. ISBN 80-85621-97-5.
- VOLNÝ, Zdeněk a kol. Toulky minulostí světa, Šestý díl: Objevitelské cesty, renesance a reformace, kolébka moderní Evropy. 1. vyd. Praha: VIA FACTI, 2004. ISBN 80-239-2993-3.
- DAVISON, Michael Worth. Kdy, kde, proč a jak se to stalo. 1. vyd. Praha: Reader's Digest Výběr, 1999. ISBN 80-902069-6-4.

Zdroje:

Obr. 1: *Soubor:Map Thirty Years War cs.svg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit. 2013-08-24].

Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map Thirty Years War cs.svg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Map_Thirty_Years_War_cs.svg) Creative Commons 3.0

Obr. 2: *Soubor:Albrecht von waldstein.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit. 2013-08-24].

Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Albrecht von waldstein.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Albrecht_von_waldstein.jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 3: *Soubor:Gustav II of Sweden.jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit. 2013-08-24].

Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gustav II of Sweden.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Gustav_II_of_Sweden.jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 4: *Soubor:Cardinal Richelieu (Champaigne).jpg* [online]. Wikipedie:Otevřená encyklopedie [cit. 2013-

08-24]. Dostupné z: [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Cardinal Richelieu \(Champaigne\).jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Cardinal_Richelieu_(Champaigne).jpg) Creative Commons 3.0

Obr. 5, 6, 7: vlastní tvorba – všechna práva vyhrazena

Děkuji za pozornost.

Obr. 7

Gymnázium Nové Město na Moravě